

АРХЕТИПИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У МУЗИКОЗНАВЧОМУ ДИСКУРСІ

Лі Вейвей,

аспірант кафедри музикознавства та культурології
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
ORCID ID: 0009-0007-7274-258X

У статті розглянуто наукові музикознавчі праці, присвячені проблематиці архетипів української культури і їх втіленню в творах українських композиторів. З огляду на різновекторність досліджень з цієї проблематики в статті здійснена спроба їх систематизації з виокремленням двох дослідницьких напрямів: 1) з вагомими значенням теоретичного і методологічного підґрунтя для дослідження складного феномену архетипу; 2) з концентрацією на втіленні конкретних (окремих) архетипів в музичних творах. Аналіз праць продемонстрував одночасно дієвість і умовність такого поділу, адже в ґрунтовних теоретичних працях, як правило, міститься аналіз окремих архетипів і вивчаються шляхи їх реалізації в творах. Для окреслення дослідницького поля здійснено порівняльний аналіз систем архетипів української культури, представлених в роботах філософів, культурологів, мистецтвознавців. З'ясовано, що єдиної системи архетипів не існує, що не заперечує наявності смислових перетинів між працями різних авторів. В проаналізованих наукових працях зацентовано увагу на намаганнях дослідників окреслити смислові межі поняття «архетип» і дослідити суміжне поняття «архетипового образу» (М. Северинова) та міфу (Г. Кухарик). Звернуто увагу на вивчення окремих архетипів: Троїстої музики (І. Зінків), купальського (А. Гладішко), Переродження (Г. Плечелюк), весняних обрядів – Світла, Води, Світового дерева (Ю. Алжнєв, В. Осадча). Зауважено, що деякі архетипи не містяться в філософських і культурологічних наукових працях, а розглядаються авторами як архетипи української музичної культури. Для досягнення мети у статті використані аналітичний, системний, компаративний методи дослідження.

Ключові слова: архетип, українська культура, українські композитори, українська музика, музичний твір, жанр.

Li Weiwei. Archetypes of Ukrainian culture in musician discourse

The article reviews scientific musicological works devoted to the archetypes of Ukrainian culture and their embodiment in the works of Ukrainian composers. Given the diversity of research on this issue, the article attempts to systematize them by identifying two research directions: 1) with a significant theoretical and methodological basis for studying the complex phenomenon of the archetype; 2) with a focus on the embodiment of specific (individual) archetypes in musical works. The analysis of the works demonstrated both the effectiveness and conventionality of such a division, because in thorough theoretical works, as a rule, an analysis of individual archetypes is contained and ways of their implementation in works are studied. To outline the research area, a comparative analysis of the systems of archetypes systems of Ukrainian culture, presented in the works of philosophers, cultural scientists, and art historians, was carried out. It was found that there is no single system of archetypes, which does not deny the presence of semantic intersections between the works of different authors. The analyzed scientific works emphasize the efforts of researchers to outline the semantic boundaries of the concept of «archetype» and to explore the related concept of “archetypal image” (M. Severynova) and myth (G. Kukharyk). Attention is paid to the study of individual archetypes: Triple Music (I. Zinkiv), Kupala (A. Gladysenko), Rebirth (G. Plecheliuk), spring rites – Light, Water, World Tree (Yu. Alzhnev, V. Osadcha). It is noted that some archetypes are not contained in philosophical and culturological scientific works, but are considered by the authors as archetypes of Ukrainian musical culture. To achieve the goal, the article uses analytical, systematic, comparative research methods.

Key words: archetype, Ukrainian culture, Ukrainian composers, Ukrainian music, musical work, genre.

Вступ. На сьогодні дослідження прояву і механізмів втілення архетипів в музичному мистецтві утворюють потужний напрям в українському музикознавстві, який розвивається, межуючи і взаємодіючи із філософією, культурологією, психологією, тим самим утворюючи широкий міждисциплінарний дослідницький простір. Очевидно, що дослідження архетипів як змісту колективного несвідомого [14, с. 12], як явища, що ... «охоплює тільки ті психічні змісти, які ще не зазнали жодного свідомого опрацювання, тож являють собою ще безпосередню душевну даність» [14, с. 14], є актуальним з огляду на переосмислення і в багатьох випадках відновлення національної української культурної спадщини, що дає розуміння тягlosti культурної традиції на різних рівнях художньої культури. Поява численних наукових праць з проблематики архетипів в професійній художній творчості засвідчує цю актуальність. В межах цієї статті здійснюється спроба узагальнення науко-

вих поглядів на проблему втілення і проявів архетипів в українській професійній музиці на прикладі аналізу підходів українських науковців до цього питання.

Метою статті є узагальнення і систематизація існуючих в українському музикознавстві підходів до вивчення феномена архетипу і втілення архетипів в професійному музичному мистецтві.

Аналіз досліджень і публікацій. В українському музикознавстві дослідження, предметом яких є архетип як складне багатоаспектне явище, є доволі численними, такими, що утворюють внутрішньо розгалужений корпус наукових праць. Аналізуючи наукові роботи, можна дійти висновку про наявність принаймні трьох напрямів дослідження всередині окресленої проблематики. Перший представлений роботами, в яких досліджуються архетип як складне явище і коло дотичних до головного предмета дослідження явищ і питань – архетиповість, концепт, образ тощо. Цій проблематиці присвячені

численні праці М. Северинової [10-13] та І. Зінків [3]. Другий напрям представляють роботи, в яких науковці досліджують окремі архетипи і демонструють їх втілення на прикладі аналізу музичних творів, їх відображення і певній жанровій сфері, в творчості окремих композиторів. Акцент тут робиться саме на архетипах і механізмах, що дозволяють їм проявитись. Серед робіт, що представляють цей напрям, наведемо статті Ю. Алжнева, В. Осадчої [1], А. Гладішко [2], Г. Кухарик [7], Г. Плечелюк [9]. Слід зазначити, що межа між двома напрямками є достатньо умовною, зважаючи на те, що в роботах М. Северинової також міститься ґрунтовний аналіз окремих архетипів і представлено досліджено твори, в яких вони втілюються [10]. Провести умовний водорозділ дозволяє міра розробленості теоретичного і методологічного підґрунтя: нерідко автори обмежуються констатацією загальних відомостей щодо архетипів і дотичних понять, не ставлячи за мету (що цілком природно, зважаючи на інший акцент в роботі) ґрунтовну теоретичну розробку цього поняття.

Нарешті, окремо слід зазначити, що, ставлячи в центр уваги архетипи української культури, ми не можемо оминати праці філософів та культурологів, в яких вони досліджуються у зв'язку з вивченням менталітету українського народу, типології української культури, історико-культурних процесів. Ці праці не включені нами в запропоновану класифікацію через те, що не всі вони є музикознавчими, однак окремі положення з них потребують висвітлення в контексті цієї статті [4; 5; 6; 8].

Матеріали та методи. Для досягнення сформульованої мети у статті застосовані різноманітні методи дослідження сучасного музикознавства, зокрема аналітичний – для виявлення змістової сутності аналізованих наукових праць, системний – для їх систематизації відповідно до напрямів дослідження, компаративний – для їх порівняння й узагальнення отриманих результатів. Матеріалом дослідження є наукові розвідки, присвячені проблематиці архетипів у зв'язку з професійною музичною творчістю.

Результати. Архетип як складне явище у проєкції на музичну творчість досліджено в наукових працях М. Северинової. Авторка, спираючись на численні розвідки суміжних гуманітарних дисциплін, трактує архетипи як універсалії художньої культури, котрі є «своєрідними первообразними моделями, структурами колективного позасвідомого людства, які в процесі історико-культурного розвитку модифікуються, здійснюють шлях (= «перетікають») від психічної структури до культурного феномену» [10, с. 363], відіграючи величезне значення в усіх сферах буття людини, в тому числі в творчості. Дослідниця диференціює поняття «архетип» та «архетиповий первообраз» або «архетиповий образ». Архетип є більш сталим і незмінним, своєрідною матрицею, інваріантом, тоді як архетиповий первообраз є більшою мірою мінливим в силу того, що на кожному історико-культурному етапі розвитку він здатний наповнюватись новими смислами, зберігаючи свій зв'язок із архетипом. Таким чином, архетип

розуміється одночасно стало і динамічно, будучи інваріантом, він має варіативне втілення, яке забезпечується різними культурними і мистецькими формами. Чим вони ближче до архетипового первообразу, тим є ціннішими для художньої культури. Таке бачення проблеми дає можливість авторці сформулювати своє визначення архетипу у художній культурі: «... це первообраз, ейдос, ідея, первоначало, праформа, зразок, певний текст як первотекст (протозразок тексту), універсальна базисна модель, структура духовного життя, що існує підсвідомо або позасвідомо, та має надособистісне, загальнолюдське, буттєво-надбуттєве значення» [10, с. 364]. У музиці авторка пропонує трактувати архетипи як «певний код культури», вважаючи їх поліфункціональними, адже вони охоплюють всі рівні композиторської творчості: «...від підсвідомості до авторського задуму, від змістовних до формальних компонентів, від музичної мови до створення художнього образу тощо, а взагалі – є найважливішими компонентами комунікації, які є необхідним підґрунтям для адекватного, повноцінного сприйняття музичного твору» [10, с. 365]. Таким чином, в контексті концепції М. Северинової архетип є інструментом аналізу композиторської творчості сучасності, який дозволяє вписати її в тяглу традицію української музичної культури.

Саме архетипи *української* культури, як правило, постають в центрі уваги українських дослідників. Слід зазначити, що сталої і завершеної системи архетипів української культури у наукових джерелах не складено. Однак в працях філософів, культурологів, етнологів, мистецтвознавців можна зустріти опис тих архетипів, які входять до своєрідного смислового ядра української культури.

Так, С. Кримський приділяє велику увагу архетипу серця як «метафори інтимних глибин душі» [3, с. 307]. Дослідник зазначає, що «архетип «філософії серця» розкривається як принцип індивідуальності та орган відчуття Бога (П. Юркевич), як мікросвіт, вираження внутрішньої людини, основа людяності (Г. Сковорода), як шлях до ідеалу та гармонії з природою (Т. Шевченко), як джерело надії, передчуття, провидіння (П. Куліш) ...» [3, с. 307]. Велике значення надається С. Кримським архетипу софійності світу, який полягає в ідеї його мудрого влаштування і можливості читати його як Книгу, текст Бога [3, с. 310]. Концепція софійності світу сягає корінням Античності, розробляється в працях багатьох українських полемістів і філософів, втілюється в мистецьких творах. З антропоцентризмом і індивідуалізмом української культури пов'язаний архетип природи. Він не є типово українським, проте набуває специфічного звучання, адже для української культури характерним є паралелізм людини і природи, «органічний зв'язок природного і соціального» [3, с. 312], бажання віднайти резонанс між людською душею і природою.

Інші автори пропонують дещо іншу систему архетипів. Так, серед найбільш значущих архетипів зазначається про архетип Матері, архетип рівності синів та доньок Матері-Батьківщини, архетип особистої

свободи, едукативності, домінування минулого над майбутнім, обрядовості, долі [4, с. 30-31]. Як бачимо, надана система архетипів не збігається із розглянутою С. Кримським. Однак між обома системами можна віднайти точки перетину. Не кажучи про архетип Матері, філософ підкреслює значущість жінки в родинному і суспільному житті в контексті усвідомлення цінності особи загалом: «... В Україні не було такого явища, як «домострой». І те, що «супруга» у мовній свідомості українців позначалось не тільки загальнослов'янським словом «жена» (тобто та, що народжує), а й словом «дружина», що віддзеркалює її становище в суспільстві. Не випадково П. Могила, який систематизував звичай та обряди українського етносу, підкреслював у своїх проповідях, що до жінки треба ставитись як до товариша» [6, с. 315]. Говорячи про риси українського менталітету, автори звертають увагу на індивідуалізм, інтровертність і кордоцентризм (вагомість серця у діяннях і чуттях), тісно пов'язані між собою, тощо [4, с. 31–33]. А в рисі селянськості вбачають злиття з природою, про що зазначав і С. Кримський.

У свою чергу, М. Міщенко виокремлює архетипи Дому, Поля, Матері (Великої Матері), Світла, Храму, Часу. Щодо першого, то він розуміється подвійно: з одного боку, «як батьківська хата, мала Батьківщина, праобраз України», з іншого, в складні часи «як образ руїни, пустки, збленої української землі» [8, с. 2]. Близьким до архетипу Дому науковиця вважає Поле, завдяки якому окреслюється «життєвий топос, що допомагає посісти відповідне місце в Всесвіті» [8, с. 2], актуальність котрого підтверджується історичними подіями сьогодення і який є важливим для утвердження національної ідентичності. Архетип Матері, як і у інших дослідників, пояснюється сакральним значенням землі для українців і аграрними засадами української культури. Світло асоціюється з самим життям, пов'язується з прагненням сенсу, тяжінням до мудрості. Ось чому, на думку авторки, цей архетип треба розглядати із архетипом Храму, адже «Мудрість як Софія є основою Храму» [8, с. 3], а в єдності Світла і Храму закарбовується божественна гармонія суцього, цілісності світу. Час забезпечує зв'язок між поколіннями, об'єднуючи минуле, сьогодення і майбутнє.

Мистецтвознавці також пропонують свої системи архетипів. Акценти на конкретних архетипах робить і М. Северинова, пропонуючи взяти до уваги ті, які притаманні творчості сучасних українських композиторів. Це «Світло як Божественний архетип, що завжди існує у діалектичному зв'язку із архетипами Софійності та Слова», Філософія серця, Природа, Тиша, Дім та Страх/Жах [10, с. 366–367]. Як можна побачити, ці архетипи корелюють архетипам в інших представлених в науковій літературі системах.

У свою чергу, М. Копиця пропонує власне бачення цієї теми, наголошуючи на значущості певних архетипів в різні періоди історико-культурного процесу, тому науковиця виокремлює «архетипові структуроутворювальні чинники в ментальній природі української музичної моделі» [5, с. 143] за певними

періодами. До XVII століття визначальними архетипами є Дім, Мати, Батьківщина. Наступний період – XVII–XVIII століття – пов'язаний, на думку дослідниці, із категоріями Людина, Доля, Дух [5, с. 145]. Нарешті, період XIX–XX століть пов'язаний із актуалізацією загальнокультурних цінностей Істини, Людини і Долі [5, с. 146].

Таким чином, не будучи ідентичними, представлені системи архетипів мають смислові вузли перетину, з яких можна витворити архетипічне ядро української культури, що може становити тему окремого дослідження.

Між тим, в окремих статтях в контексті досліджень української музичної культури мова йде про архетипи, які не зустрічаються в філософських та культурологічних джерелах. Наприклад, архетип Троїстої музики стає центральним предметом дослідження в статті І. Зінків [3]. Авторка трактує його як архетип саме української музичної культури, наголошуючи на тому, що він є давнім і має індоевропейське походження. Генеза цього архетипу сягає дохристиянських ритуалів та окремих жанрів української епіки і календарно-обрядового фольклору. На думку авторки, назва «троїстий» пов'язана зі словом *trizna*, що корелювало з поняттям потрібної жертви – воді, землі й небу, моделлю Світового дерева, ідеєю об'єднання світу людей, світу богів і пращурів і тричленим виміром фактури, яка увиразнювалась у трьох функціях [3, с. 6].

Другий напрям праць представлений роботами, в яких науковці зосереджені на аналізі окремих архетипів та механізмах їх втілення в музичних творах. У низці подібних праць слід згадати і статтю А. Гладишко, в якій авторка концентрується на дослідженні шляхів втілення купальського архетипу в музичних творах О. Герасименко, В. Губаренка, Є. Станковича [2]. На дослідженні концепту музичного обрядового архетипу зосереджують увагу Ю. Алжнев і В. Осадча, обираючи предметом аналізу музичну сцену «Зустріч весни» для оркестру та гурту співаків Ю. Алжнева [1]. Авторами підкреслюється, що обрана тематика детермінує відтворення складного взаємозв'язку архетипів, що безпосередньо стосуються саме весняного календарно-обрядового кола пісень. Це архетипи Світла, Води та Світового дерева. Автори вважають музичні обрядові архетипи чинниками музичної драматургії, розглядають ритмо-інтонаційне, фактурне та темброве втілення архетипових образів, наголошують на важливості використання композитором поетичного тексту веснянок, що містить значущі сакральні смисли, які підсилюють дію композиторських засобів [1, с. 42]. Все це разом є потужним механізмом втілення архетипів, що є генетичним ядром весняних обрядів.

Архетип Переродження (за К. Г. Юнгом) досліджує Г. Плечелюк [9], обґрунтовуючи наявність декількох семантичних площин у варіантах його втілення в музичних творах українських композиторів. Так, авторка зазначає, що в кантаті «Чотири пори року» Лесі Дичко цей архетип втілено в через відображення первинно-релігійному значенні, в Симфонії-диптиху Є. Станковича він набуває

андитивідуально-душевного трактування, у великодньому концерті Г. Гаврилець відбувається втілення архетипу у християнській семантичній площині [9, с. 113]. Таким чином, аналіз авторки корелює науковим положенням М. Северинової стосовно множинності реалізації архетипів, набуття ними статусу архетипових образів і можливості їх «обрастання» новими смислами в різних історико-культурних контекстах. В даному випадку мова може йти про контекст жанру, а також індивідуально-стильовий контекст, який так чи інакше сприяє смисловій переакцентуації всередині смислового поля архетипу.

У центрі уваги Г. Кухарик постає хорова творчість українських композиторів, яка є важливою для розуміння процесів розвитку національного міфу в XX–XXI століттях. Міф авторкою розуміється як архетипізованим текстом культури, а мистецтво – «простором для трансформаційних процесів, пов'язаних із життям як окремого міту, так і мітологічної системи у цілому, в якій одиницями мислення виступають архетипи колективного безсвідомого, відтворені специфічною мовою того чи іншого мистецтва» [7, с. 34]. Хорова музика є плідним матеріалом

для такого роду досліджень, адже вона пов'язана зі словом. Це дає підстави авторці зауважити, що «українська хорова музика XX – початку XXI століть є прикладом звернення до мітологічного мислення на конкретно-мовному та узагальнено-концептуальному рівнях» [7, с. 34].

Висновки. Аналіз наукових праць, присвячених проблематиці архетипів української культури і їх втіленню в музичних творах українських композиторів, продемонстрував їх різновекторність, засвідчив актуальність даної теми в контексті сучасного українського музикознавства. З метою систематизації наявних у науковому просторі досліджень в статті запропоновано поділ на два напрями: в першому головним предметом вбачається саме архетип і суміжна теоретична проблематика (що не виключає апробації теоретичних положень в практичному аналізі), в другому авторами акцент робиться на окремих архетипах і їх втіленні в музичних творах. Перспективами дослідження є систематизація представлених в науковій літературі архетипів української культури і дослідження можливих шляхів їх втілення в творчості українських композиторів.

Література:

1. Алжнєв Ю. Б., Осадча В. М. Деякі особливості використання музичних обрядових архетипів в творах сучасних композиторів (на прикладі музичної сцени «Зустріч весни» для оркестру та гурту співаків театру народної музики України «Обереги»). *World Science*, 2018. No 2(30), Vol. 5. С. 38–42.
2. Гладішко А. Архетип в музичній культурі як дискурс сучасної української музикології. *Проблеми взаємодії педагогіки, мистецтва та теорії і практики освіти*, 2017. Вип. 47. С. 31–43.
3. Зінків І. Про один архетип української музичної культури: троїста музика. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*, 2018. Вип. 1. С. 6–17.
4. *Історія української культури: підручник*. Харків: Право, 2013. 368 с.
5. Копиця М. Д. Архетипи українського музичного світу. *Маріанна Копиця*. Вибране: Монографічний збірник статей. Київ; Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2018. С. 143–148.
6. Кримський С. Б. *Під сигнатурою Софії*. Київ: видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 367 с.
7. Кухарик Г. Міт як архетипізований текст та його проєкції в українській хорівій музиці XX – початку XXI століть. *Fine Art and Culture Studies*, 2024. Вип. 3. С. 30–36.
8. Міщенко М. М. Українські національні архетипи: від колективного несвідомого до усвідомленої національної ідентичності (до актуальності методології архетипічного аналізу). *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*, 2014. № 1130. Серія «Філософія. Філософські перипетії». С. 1–4.
9. Плечелюк Г. Семантичні площини архетипу переродження у зразках сучасної української музики. *Наукові збірники Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка*, 2017. Вип. 41. С. 113–125.
10. Северинова М. Ю. Архетипи в культурі у проєкції на творчість сучасних українських композиторів: дис. ... докт. мистецтвознавства : спец. 26.00.01. НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2013. 415 с.
11. Северинова М. Ю. Теорія К. Юнга про архетипи та її вплив на художню (музичну) культуру. *Культура України*, 2013. Вип. 40. С. 177–185.
12. Северинова М. Трансформація архетипу у семіозисі музичної культури: від архетипового первообразу до концепту та метаконцепту. *Сучасне мистецтво*, 2022. Вип. 18. С. 295–304.
13. Северинова М. Ю. Феномен архетипу як співбуття у науковому дискурсі музичної культурології. *Modern Ukrainian musicology: from musical artifacts to humanistic universals : Collective monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. С. 53–73.
14. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме / Переклала з німецької Катерина Котюк; науковий редактор українського видання Олег Фешовець. 2-ге опрац. вид. Львів: Видавництво «Астролябія», 2018. 608 с.

References:

1. Alzhniev Yu.B., Osadcha V.M. Deiaiki osoblyvosti vykorystannia muzychnykh obriadovykh arkhetypiv v tvorakh suchasnykh kompozytoriv (na prykladi muzychnoi stseny "Zustrich vesny" dlia orkestru ta hurtu spivakiv teatru narodnoi muzyky Ukrainy "Oberehy") [Some features of the use of musical ritual archetypes in the works of modern composers (on the example of the musical scene "Meeting of Spring" for the orchestra and group of singers of the Ukrainian folk music theater "Oberegi")]. *World Science*, 2018. No 2(30), Vol. 5. P. 38–42. [in Ukrainian]
2. Hladyshko A. Arkhetyp v muzychnii kulturi yak dyskurs suchasnoi ukrainskoi muzykolohii [Archetype in musical culture as a discourse of modern Ukrainian musicology]. *Problemy vzaiemodii pedahohiky, mystetstva ta teorii i praktyky osvity – Problems of interaction of pedagogy, art and theory and practice of education*, 2017. Issue 47. P. 31–43. [in Ukrainian]

- 3 Zinkiv I. Pro odyń arkhetyt ukrainskoi muzychnoi kultury: troista muzyka [About one archetype of Ukrainian musical culture: triple music]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Serii: Muzychne mustetstvo – Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Musical Art*. 2018. Issue 1. P. 6–17. [in Ukrainian]
4. *Istoriia ukrainskoi kultury: pidruchnyk* [History of Ukrainian culture: textbook]. Kharkiv: Pravo, 2013. 368 p. [in Ukrainian]
- 5 Kopytsia M.D. Arkhetyty ukrainskoho muzychnoho svitu [Archetypes of the Ukrainian Musical World]. Marianna Kopytsia. *Vybrane: Monohrafichnyi zbirnyk statei – Selected: Monographic Collection of Articles*. Kyiv; Nizhyn: PP Lysenko M.M., 2018. P. 143–148. [in Ukrainian]
6. Krymskyi S.B. Pid syhnaturoiu Sofii [Under the Signature of Sophia]. Kyiv: Publishing House “Kyiv-Mohyla Academy”, 2008. 367 p. [in Ukrainian]
7. Kukharyk H. Mit yak arkhetytizovanyi tekst ta yoho proiektzii v ukrainskii khorovii muzytsi XX – pochatku XXI stolit [Myth as an archetypal text and its projections in Ukrainian choral music of the 20th and early 21st centuries]. *Fine Art and Culture Studies*, 2024. Vyp. 3. P. 30–36. [in Ukrainian]
8. Mishchenko M.M. Ukrainski natsionalni arkhetyty: vid kolektyvnoho nesvidomoho do usvidomlenoi natsionalnoi identychnosti (do aktualnosti metodolohii arkhetytychnoho analizu) [Ukrainian national archetypes: from the collective unconscious to the conscious national identity (to the relevance of the methodology of archetypal analysis)]. *Visnyk KhNU imeni V.N. Karazina – Bulletin of the V.N. Karazin KhNU*, 2014. № 1130. Series “Philosophy. Philosophical upheavals”. P. 1–4. [in Ukrainian]
9. Plecheliuk H. Semantychni ploshchyny arkhetytu pererodzhennia u zrazkakh suchasnoi ukrainskoi muzyky [Semantic planes of the archetype of rebirth in samples of modern Ukrainian music]. *Naukovi zbirky Lvivskoi natsionalnoi muzychnoi akademii imeni Mykoly Lysenka – Scientific collections of the Lviv National Academy of Music named after Mykola Lysenko*, 2017. Issue 41. P. 113–125. [in Ukrainian]
10. Severynova M.Yu. Arkhetyty v kulturi u proiektzii na tvorchist suchasnykh ukrainskykh kompozytoriv [Archetypes in culture in projection on the work of modern Ukrainian composers]. dissertation for the degree of Doctor of Art History: special. 26.00.01. NMAU named after P.I. Chaikovskoho. Kyiv, 2013. 415 p. [in Ukrainian]
11. Severynova M.Yu. Teoriia K. Yunha pro arkhetyty ta yii vplyv na khudozhniu (muzychnu) kulturu [K. Jung’s theory of archetypes and its influence on artistic (musical) culture]. *Kultura Ukrainy – Culture of Ukraine*, 2013. Issue 40. P. 177–185. [in Ukrainian]
12. Severynova M. Transformatsiia arkhetytu u semiozysi muzychnoi kultury: vid arkhetypovoho pervoobrazu do kontseptu ta metakontseptu [Transformation of the archetype in the semiosis of musical culture: from the archetypal prototype to the concept and metaconcept]. *Suchasne mystetstvo – Modern Art*, 2022. Issue 18. P. 295–304. [in Ukrainian]
13. Severynova M.Yu. Fenomen arkhetytu yak spiv-buttia u naukovomu dyskursi muzychnoi kulturolohii [The phenomenon of the archetype as co-existence in the scientific discourse of musical cultural studies]. *Modern Ukrainian musicology: from musical artifacts to humanistic universals: Collective monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2021. P. 53–73. [in Ukrainian]
14. Yung K. G. Arkhetyty i kolektyvne nesvidome [Archetypes and the Collective Unconscious]. Translated from German by Kateryna Kotiuk; scientific editor of the Ukrainian edition Oleh Feshovets. 2nd revised edition. Lviv: “Astrolabia” Publishing House, 2018. 608 p. [in Ukrainian]